

VESTERLED

Fra istidslandskab til levende boligområde

En lettilgængelig beretning om området omkring Vesterledgård og Vesterled Sø

Vesterleds historie begynder længe før gårdene, sommerhusene og parcelhusene. Den begynder med is, vand og skov – og med mennesker, som gennem årtusinder har brugt landskabet til jagt, fiskeri, græsning, tørvegravning, gartneri og bolig.

Bearbejdet af Sae på baggrund af Jette Hoffmeyers PowerPoint-præsentation og Word-manuskript

Et område formet af vand, jord og mennesker

Når man i dag går ad Åfaldet eller Holmesvinget, er det let at tænke på Vesterled som et roligt boligområde, der altid har set nogenlunde sådan ud. Men under vejene, haverne og husene ligger sporene af et langt ældre landskab. Området har skiftet karakter mange gange: fra tundra efter istiden til skov og vådområder, fra kongeligt jagtterræn til hølodder og småbrug – og siden til sommerhusområde og helårsbebyggelse.

Denne beretning følger de store linjer i udviklingen. Den fortæller både om de tidligste fund, om Hjortespring som jagtland, om gårdene langs de gamle veje og om den udstykning, der blev begyndelsen til det Vesterled, vi kender i dag.

Geografisk følger beretningen især området omkring Ring 4, Vesterledgård og Vesterled Sø. Den bredere historie om Hjortespring er dog taget med, fordi gårdene, moserne, vandløbene og de gamle jordlodder hænger tæt sammen.

Historien i korte træk

Tid	Udvikling
Efter istiden	Rensdyrjægere færdes i et åbent og koldt landskab.
Stenalderen	Skov, moser og søer giver gode muligheder for jagt og fiskeri; mange fund stammer fra området.
1186	Absalon overdrager området til Roskildebispen.
1496	Kong Hans overtager Hjortespring; her findes syv fæstebønder og fire beboede jagtporte.
1600-tallet	Kongelig jagt, skovløbere, vangehuse og anlagte karpedamme præger landskabet.
1769–1800	Kronens jord sælges, og Hjortespring Overdrev opdeles i hølodder.
1800-tallet	Småbrug, gartnerier, købmandshandel og de navngivne gårde vokser frem.
Før 1867	Vesterledgård bliver opført; senere samles flere jordlodder under gården.
Efter 1918	Jorden ved Vesterledgård udstykkes, og vejene Åfaldet og Holmesvinget anlægges.
1948	En deklaration fastlægger rammerne for et sommerhusområde og senere helårsbebyggelse.
1950'erne–60'erne	Sommerhuse afløses gradvist af helårshuse.
1970'erne–90'erne	Nye boligområder vokser frem omkring Vesterled.

De første mennesker ved søerne

De ældste spor af mennesker i Herlevområdet går omkring 10.000 år tilbage. Da isen trak sig tilbage, mindede landskabet mere om det nordlige Skandinavien end om nutidens forstad. Rensdyr bevægede sig over de åbne strækninger, og jægere fulgte efter. Et bearbejdet stykke rensdyrtak er blandt de fund, der fortæller om denne tid.

Senere blev Hjortespring præget af skov, moser, søer og vandløb. Vandvejene skabte forbindelser mod blandt andet Roskilde Fjord, Utterslev Mose og Damhussøen. Området var derfor attraktivt for mennesker, der levede af jagt og fiskeri. Vest for Vesterled Sø er der fundet en harpun, og andre fund omfatter fiskeredskaber og flinteredskaber.

I bondestenalderen, cirka 4000–1700 f.Kr., blev bebyggelsen mere fast. Fundene ligger især ved Hjortespring og langs de gamle vandforløb. De viser, at området ikke var en fjern udkant, men en del af et landskab, som mennesker kendte, brugte og bevægede sig igennem.

Fundene blev reddet af en lokal ildsjæl

Meget af vores viden skyldes Aurelius Skjoldager. Han boede fra 1909 til 1963 ved Skinderskovvej 109, hvor han blandt andet drev gartneri. Som engageret amatørarkæolog registrerede han fundstederne omhyggeligt. Uden hans arbejde ville mange oplysninger om områdets ældste historie formentlig være gået tabt.

Fra oldtid til middelalder

I bronze- og jernalderen steg vandstanden flere steder, og bebyggelsen søgte mod højere terræn. Alligevel er der fundet både stenredskaber, lertøj, spor efter ovne og en fibula – et spænde, som blev brugt til at holde tøjet sammen. Fundene er små, men tilsammen fortæller de om arbejde, håndværk og hverdagsliv.

Fra middelalderen er sporene færre. Et pilgrimsmærke fundet ved Hjortespringvej kan pege på, at rejsende har passeret området, men en egentlig pilgrimsrute er ikke dokumenteret. Herlev Kirke blev opført i 1453, sandsynligvis på et sted, hvor der tidligere havde stået en trækirke.

De skriftlige kilder bliver samtidig tydeligere. I 1186 overdrog Absalon området til Roskildebispen. I 1364 omtales en gård i Tupperup, også skrevet Tipperup. Landskabet var fortsat domineret af skov og vådområder, og befolkningen var beskeden.

Kongernes jagtland

I 1496 overtog kong Hans hele Hjortespring som jagtområde. Senere brugte Frederik II området, og der fandtes en jagtbygning, som blev revet ned i 1596. Efter svenskekrigene i 1600-tallet skiftede jorden hænder flere gange, før den igen kom under kronen og blev brugt til jagt.

I 1660 blev godset pantsat til Københavns borgmester Peder Pedersen, men kom tilbage til kronen omkring ti år senere. Da Joachim von Hahn overtog området i 1672, blev landsbyen Tipperup nedlagt, og dens jord blev lagt ind under godset.

I 1672 overdrog Christian V Hjortespring til hofjægermester Joachim von Hahn. Under ham blev landskabet indrettet mere målrettet til jagt og fiskeri. Der blev anlagt fiskedamme og gravet render mellem søerne. Det ændrede vilkårene for de lokale, som traditionelt havde brugt vandet til fiskeri og som drikkested for kreaturer.

Fuglesanghuset og Sortemose Hus

Fuglesanghuset lå højt ved den vestlige ende af Pusterholmen og fungerede som skovløber- eller vangehus. Beliggenheden gav udsyn over området mod Ballerup. Huset blev også kaldt Biernes Hus og Kig ud. Det var bolig for skovfolk frem til 1738 og blev revet ned i 1745.

Sortemose Hus – også kendt som Sorte Vangehus – var skovløberhus fra 1658 til 1720 og blev senere blandt andet beboet af en tækkemand. Huset overlevede helt til 1970. De gamle huse viser, at skoven og jagten krævede mennesker, der holdt opsyn med grænser, vildt og færdsel.

Fra overdrev til hølodder

Hjortesprings jord var mager. Området blev ligefrem kaldt timianegnen, og meget af jorden var bedre egnet til høslæt, rørskær og tørvegravning end til korn. Da den kongelige jagt mistede sin betydning, blev hølet blandt andet brugt til hestene ved Livgardens kaserne i Jægersborg.

Ved matrikuleringen i 1688 blev de dyrkbare steder registreret som hølodder. I 1767 blev jorden opdelt i vanger, og to år senere blev området omkring hovedgården fordelt på 11 gårde.

I 1769 besluttede Christian VII at sælge krongodset. Hjortespring Overdrev og Enghaven blev dog først opdelt senere. I 1797 blev området delt i 51 hølodder, som blev solgt på auktion i Ballerup i maj 1800. Amtmand grev Knuth Henrich købte i første omgang alle lodderne. Dermed begyndte en lang periode med handler, udstykninger og nye ejere.

I de følgende årtier blev jordlodderne grundlag for småbrug, gartnerier og gårde. Navne som Vasehøj, Tibberuphøj, Elmely, Enghaven og Vesterledgård blev faste holdepunkter i det lokale landskab.

Efter flere ejerskifter købte Christian Lautrup området i 1809. Han gik fallit i 1816, hvorefter Enkekassen og siden Christian Rimer overtog. Fra 1827 blev jorden igen solgt til flere købere.

Gårdene langs det gamle Hjortespring

Vasehøj – handel og trafik

Vasehøj lå på den jord, der også blev kaldt Saddelmagerloddens og Storkereden. I 1845 blev en mindre del udlejet til marketender Hermand Johansen, som åbnede den første købmandsforretning i Hjortespring. Senere kom flere ejere og erhverv til. I begyndelsen af 1900-tallet blev ejendommen knyttet til familien Zander, og omkring 1950 blev der søgt om en hestetrukken personrute mellem Egebjerg og Husum. Kort efter blev jorden udstykket.

Tibberuphøj, Elmely og Enghaven

Tibberuphøj, matrikel 2c, blev købt af Ole Larsen i 1828. Knud Olesen anlagde senere gartneri. Claus Clausen drev købmandsforretning 1900–1918 og sad i det første sogneråd, efter at Herlev blev udskilt fra Gladsaxe. På den anden side af vejen lå Elmely, matrikel 2L. Her drev Johan Peters fra Mecklenburg både gartneri,

fårehold og købmandsforretning. Ejendommens brønd blev brugt af mange i området, indtil vandledningen fra Herlev Vandværk nåede Hjortespring i 1928.

Enghaven var præget af tørvegravning og senere gartneri. Herlev Vandværk blev opført på jorden i 1874 og udvidet i 1898. Christoffer Larsen gav ejendommen navnet Enghaven i 1904. Der blev blandt andet dyrket jordbær, som stedet blev kendt for. Historien om disse ejendomme viser, hvordan landbruget gradvist blev mere specialiseret og tættere knyttet til den voksende hovedstad.

Vesterledgård – gården der gav området navn

Vesterledgård lå på matrikel 2F, der oprindeligt var hølod nummer 6. I 1828 blev lodden købt af gårdmand Søren Christensen fra Skovlunde. Niels Hansen fæstede jorden fra 1844 og havde opført Vesterledgård, før han fik mulighed for at købe jorden i 1867.

Oprindelsen til navnet Vesterled er ikke sikkert dokumenteret. En lokal fortælling siger, at en dyrlæge fra Gladsaxe gav gårdene navne, så han kunne kende sine kunder fra hinanden på regningerne. Fortællingen er charmerende, men bør læses som tradition snarere end som bevist historie.

I 1872 købte Niels Hansen en nabolod, der tidligere havde været skov. Området blev kaldt Uhlanerskoven efter en tidligere ejer, Jens Andersen, som blev kaldt Uhlaneren – muligvis med henvisning til de let bevæbnede lanserregimenter. Skoven var på dette tidspunkt fældet, og jorden blev dyrket.

Niels Hansen og hans hustru Ane havde ingen børn, men adopterede deres nevø Jørgen Andersen. Han og senere hans søn førte gården videre frem til 1918. En folketælling fra tiden omtaler en stor vindmølle ved gården. Efter 1918 blev jorden udstykket, og vejene Åfaldet og Holmesvinget blev en del af det nye område.

Fra sommerhuse til helårshuse

I 1948 godkendte Herlev Sogneråd en deklaration og en udstykningsplan for Vesterled. Området var først tænkt som sommerhusområde. Helårshuse måtte først opføres, når vejene havde fået kloak til spildevand. Industri og almindelig butiksdrift var ikke en del af planen, selv om mindre nærbutikker kunne tillades efter særlig godkendelse.

Et referat fra grundejerforeningen i 1950 omtaler foreningen som ejer af cirka 10.000 kvadratmeter søareal og 8.803 kvadratmeter vejareal. Tallene viser, at foreningen tidligt fik ansvar for mere end de enkelte parceller: også vejene og søen var en del af det fælles område.

I 1950'erne og 1960'erne prægede sommerhusene stadig Vesterled, men gradvist kom der flere helårshuse. Området skiftede karakter fra fritidsområde til fast boligkvarter. En lokal butik kom til, og billeder fra 1959, 1969 og 1975 viser, hvor hurtigt veje, huse og haver fandt den form, som mange stadig kan genkende.

En farverig del af den lokale fortælling er Humørhuset på Åfaldet 62, hvor Verner Sørensen i slutningen af 1970'erne havde en fantasifuld dyrepark med kunstige dyr. Sådanne små historier giver et billede af et område med plads til særpræg og personlighed.

Vesterled Sø – natur, historie og fælles ansvar

Vesterled Sø er ikke blot et dekorativt midtpunkt. Søen er knyttet til områdets geologi og lange brugshistorie. Den var oprindeligt mose, og tørvegravning var med til at forme det åbne vand. Området blev mod Gladsaxe afgrænset af Tibberup Å. Ifølge den lokale overlevering blev der gravet så meget tørv, at åen på et tidspunkt brød igennem til det udgravede område.

Søen har været brugt til fiskeri og rekreation, men forurening har senere gjort hensynet til miljø og sikkerhed vigtigere. Jette Hoffmeyers præsentation omtaler skiltning mod fiskeri og camping. Uanset de til enhver tid gældende regler er pointen klar: søen er et fælles natursted, som kræver opmærksomhed, pleje og ansvar.

Nær søen lå også Skovvogterhuset, tidligere kaldet Vangevogterhuset. Det nuværende hus føres tilbage til 1777 og minder om den tid, hvor skov, jagt og opsyn prægede området.

Søens historie samler på den måde mange af områdets temaer. Vandet har skabt livsgrundlag, sat grænser, tiltrukket mennesker og givet problemer, som kun kan løses i fællesskab.

Nye kvarterer omkring Vesterled

Efterkrigstidens byudvikling ændrede hele den nordvestlige del af Herlev. Motorvejen blev ført videre i 1960'erne, og planer på tværs af Ballerup, Gladsaxe og Værløse lagde rammer for skoler, butikker og nye boligområder. De tidligere gård- og gartnerijorder blev gradvist til villaveje, rækkehuse og samlede bebyggelser.

Vasehøj blev udstykket til villagrunde efter Byplan IX i 1951. Enghaven fulgte med Byplan XXV i 1968, mens Egeløvparken blev planlagt som en samlet bebyggelse i 1972. Sortemosen – lokalt kaldet Cowboybyen – fik indflyttere fra 1977 efter en lang debat om vådområder, søer og naturbeskyttelse. Senere fulgte Hyldestubben i 1983, Hækmosen i 1988 og HylDEMosen i 1994.

Udviklingen gjorde Vesterled til en del af et større, sammenhængende boligområde. Samtidig er sporene af det gamle landskab bevaret i vejnavne, søer, grønne områder og de historier, der stadig fortælles om gårdene.

En historie, der fortsætter

Vesterled er blevet til gennem mange lag. Rensdyrjægerens redskab, middelalderens skriftlige kilder, kongernes jagthuse, hølodderne, gartnerierne, Vesterledgård og sommerhusene hører alle til den samme fortælling. Hvert lag har sat sine spor – nogle synlige, andre gemt i jorden eller i lokale arkiver.

For nutidens beboere er historien værdifuld, fordi den giver området identitet. Den minder os om, at veje, sø og fællesarealer ikke blot er praktiske rammer, men resultatet af århundreders brug og forandring. Beretningen er heller ikke afsluttet. De valg, der træffes om natur, vand, trafik, fællesskab og bebyggelse i dag, bliver en del af det Vesterled, kommende beboere skal fortælle om.

Kilde og redaktionel bemærkning

Teksten er en sproglig og redaktionel bearbejdning af Jette Hoffmeyers præsentation og det tilhørende Word-manuskript "Beskrivelse af området Vesterled".

//Sae-08-2026